

DRAMOS METODŲ TAIKYMAS IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ PATYČIŲ PREVENCIJAI

Skirmantė Jocė

Klaipėdos valstybinė kolegija

Anotacija. Straipsnyje analizuojama aktualumo neprarandanti tema – patyčių prevencija. Tyrimai rodo, kad patyčios apima vis jaunesnio amžiaus vaikus ir yra pastebimos jau ikimokykliniame amžiuje. Tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų dažniausiai pastebima tiesioginių patyčių forma, kai vaikai atvirai demonstruoja nenorą draugauti, prasivardžiuoja ir mušasi. Šis elgesys dažniausiai pastebimas tarp 5–6 metų vaikų. Straipsnyje patyčių prevencija analizuojama iš naujos perspektyvos – pasitelkiant dramos metodų taikymą. Dramos veiklos – ne tik žaismingos ir įtraukiančios ikimokyklinio amžiaus vaikus, bet ir leidžia jiems saugiai tyrinėti savo emocijas, jausmus ir socialinius vaidmenis įvairiose situacijose. Straipsnyje aptariami keturi pagrindiniai dramos metodai, taikomi ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdyme – lėlių teatras, vaidmenų žaidimai, improvizacija ir pasakų inscenizacija, bei jų poveikis vaikų emocinei, socialinei raidai, empatijos, kūrybiškumo ir bendradarbiavimo įgūdžių ugdymui, kurie yra svarbūs patyčių prevencijai. Remiantis teoriniais šaltiniais bei atlikto kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) duomenimis, atskleidžiama, kad dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų naudoja dramos metodus ugdymo procese, o ikimokyklinio amžiaus vaikai į šias veiklas įsitraukia aktyviai. Tyrimas parodė, kad drama padeda vaikams geriau pažinti ir išreikšti emocijas, ugdyti empatiją bei spręsti socialinius konfliktus. Beveik visi respondentai pripažįsta dramos metodų svarbą patyčių prevencijoje, nors jų taikymą riboja laiko, žinių ir įstaigų palaikymo trūkumas. Tyrimo rezultatai atskleidžia stiprų potencialą integruoti dramą kaip veiksmingą ugdymo ir socialinės prevencijos priemonę ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėse.

Reikšminiai žodžiai: dramos metodai, ikimokyklinio amžiaus vaikai, patyčios, prevencija

Įvadas

Patyčios yra įsisenėjusi visuomenės problema, paliečianti vis jaunesnio amžiaus vaikus. Patyčios yra laikomos pasikartojančiu agresyviu elgesiu, kurio tikslas yra sukelti skausmą arba žalą silpnesniam ir negalinčiam apsiginti asmeniui (Espelage, 2016). Patyčios yra apibrėžiamos kaip situacija, kai vienas ar keli asmenys nuolatos ir tam tikrą laiką sulaukia įžeidinėjimų ir kitų neigiamų veiksmų iš besityčiojančio asmens ir negali apsiginti (Brunes ir kt., 2018). Nors agresyvus vaikų elgesys pastebimas jau ankstyvajame amžiuje (Legkauskas, 2013), tačiau patyčiomis agresyvių elgesį galima vadinti tik tuomet, kai jis pasižymi tam tikrais bruožais – yra skaudinantis, nuolatos pasikartojantis, vyksta tarp besityčiojančiojo ir patyčių taikinio, tarp kurių yra akivaizdus galios disbalansas (Tepetas ir kt., 2010). Patyčios yra skirstomos į dvi formas – tiesiogines ir netiesiogines. Tiesioginės patyčios – atvirai demonstruojamas elgesys, pvz., grasinimas, stumdymas, mušimasis, prasivardžiovimas ir pan. Netiesioginės patyčios – sunkiau pastebimas elgesys, pvz., atstūmimas ir atsisakymas bendrauti, ignoravimas (Thornberg ir kt., 2014; Brighi ir kt., 2012).

Pastebima, kad patyčios tarp vaikų prasideda ikimokyklinio ugdymo įstaigose (Lidžiūtė, 2024; Helgeland, Lund, 2017; Douvlos, 2019). Psalti (2016) teigimu, ikimokyklinio amžiaus vaikai dažniausiai susiduria su fizine agresija bendraamžių tarpe, tik po to seka žodinės patyčios (pvz., prasivardžiovimas) ir daiktų atiminėjimas arba gadinimas bei socialinis atstūmimas (Skoglund, 2020). Įrodyta, kad ankstyvajame amžiuje patiriamos patyčios sukelia ilgalaikius neigiamus psichologinius ir socialinius padarinius (Cameron, Kovac, 2016) – vaikai, patiriantys agresyvių bendraamžių patyčias, jaučiasi vieniši, vengia lankyti ugdymo įstaigas, o dėl silpnų lyderystės įgūdžių turi mažai draugų tarp bendraamžių (Camodeca ir kt., 2015). Ikimokyklinis amžius yra tinkamas ugdyti su vaiko jausmų sritimi susijusius raidos uždavinius: gebėjimą suprasti ir apibūdinti savo jausmus, gebėjimą valdyti emocijas, gebėjimą suprasti kitų jausmus. Šie gebėjimai labai svarbūs norint išvengti patyčių, todėl ankstyvieji vaikystės metai gali būti vienas iš pagrindinių laikotarpių, norint kuo anksčiau užkirsti kelią patyčioms (Tanrikulu, 2018).

Užsienio autorių (Berghs ir kt., 2022; Österlind ir kt., 2016) atlikti tyrimai, analizuojantys dramos reikšmę ikimokykliniame ugdyme, rodo, jog drama reikšmingai prisideda prie ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo. Goodwin (2019) atliktas tyrimas atskleidė, kad vaikai, stebėję spektaklį, grįstą patyčių incidentu ugdymo įstaigoje, giliau suprato patyčių reiškinį ir gebėjo pasiūlyti priemones patyčių mažinimui. Galima teigti, kad drama gali būti vertingas komponentas kovoje su patyčiomis (Mavroudis, Deal, 2016). Vis dėlto, dramos metodų taikymas ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai yra mažai tyrinėta problema tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių. Stinga informacijos apie tai, kaip dramos metodai gali būti pritaikomi ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai. Todėl nagrinėjamo tyrimo laukas apima šį probleminį klausimą: kokia yra dramos metodų taikymo reikšmė ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai?

Tyrimo tikslas – atskleisti dramos metodų taikymo reikšmę ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai.

Tyrimo objektas – lėlių teatro, pasakų inscenizacijos, vaidmenų žaidimų ir improvizacijos taikymas ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti dramos metodus, taikomus ikimokykliniame amžiuje.
2. Atskleisti dramos metodų reikšmę ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai.
3. Įvertinti ikimokyklinio ugdymo mokytojų patirtį ir požiūrį į dramos metodų poveikį patyčių prevencijai.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, kokybinė turinio analizė, aprašomoji statistika.

Dramos metodai ikimokykliniame amžiuje

Meninis ugdymas drama yra esminis mūsų pasaulio ir visuomenių, kurioms priklausome, supratimo pagrindas. Meninis ugdymas dažnai laikomas priemone ugdyti kritinį ir kūrybišką mąstymą, taip pat elgesio ir socialinius įgūdžius (Schonman, 2016). Menas nėra tik tyrinėjimas, ką reikia būti dialoge su „pasauliu“ ar su „kitais“. Menas padaro mūsų norus matomus, mene mes bendraujame (kovojuame ar bendradarbiaujame) su tuo, kas mums prieštarauja (išorėje ar viduje), tuo pačiu mes tyrinėjame, kokie mes esame ir ko norime, todėl galime keisti savo savybes (Biesta, 2018). Per dramą idėjos gali būti paverčiamos realybe, o bendradarbiavimas keičia jo dalyvius taip, kad pati realybė yra pergalvojama. Taigi, socialiniai pokyčiai iš tiesų gali įvykti pasitelkiant dramą (Österlind ir kt., 2016; Anderson, 2012).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui dažnai pasitelkiami dramos metodai, tokie kaip lėlių teatras, vaidmenų žaidimai, improvizacija ir pasakų inscenizacija. Šie metodai yra reikšmingi vaikų emociniam ir socialiniam ugdymui, todėl taip pat jie veiksmingi patyčių prevencijai. Lėlių teatras – tai ne tik smagi pramoga vaikams, bet ir vertinga ugdymo priemonė, aktyviai prisidedanti prie vaikų kalbinės, socialinės ir emocinės raidos. Jis sukuria saugią ir žaismingą aplinką, kurioje vaikai gali laisvai reikšti mintis, mokytis bendradarbiauti ir suprasti įvairius emocinius kontekstus. Tyrimai atskleidžia, kad lėlės stiprina vaikų motyvaciją įsitraukti į veiklą, o tai yra viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl jos turėtų būti integruojamos į ugdymo procesą kaip priemonė, padedanti pasiekti pedagoginius tikslus (Korošec, 2012).

Lėlių teatro veiksmingumą vaikų socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymui patvirtina ir plačiai naudojamos prevencinės programos „Kimochis“ rezultatai (Stamper, 2016). Ši programa moko vaikus suvokti savo jausmus – juos įvardinti, gebėti pasakyti, ką jaučia. Programos „Kimochis“ paskirtis yra padėti vaikams atpažinti ir teigiamai išreikšti savo jausmus. Šios prevencinės programos užsiėmimai vyksta naudojantis pliusiniais žaislais, kurie supažindina vaikus su jausmų sąvokomis. Žaislai skatina vaikų empatiją, padeda atpažinti, perteikti savo jausmus (McInnes ir kt., 2025). Vienas efektyviausių būdų mokyti vaikus reikšti savo emocijas yra žaidimai su žaislais (Rappaport-Rowan, 2009).

Ikimokyklinio amžiaus vaikai, stebėdami arba patys dalyvaudami lėlių teatro spektakliuose, mokosi sutelkti dėmesį, klausytis istorijos atidžiai, suprasti pasakojimus, juos atkurti ir perkurti. Lėlių teatras padeda ikimokyklinio amžiaus vaikams įgyti emocijų valdymo įgūdžių, turtina jų žodyną, lavina vaizduotę ir kūrybiškumą (Iuga, Turda, 2022). Lėlės suteikia galimybę ikimokyklinio amžiaus vaikams drąsiau išreikšti savo mintis ir jausmus, nes veikimas per tarpinį objektą skatina jų saviraišką (Burneikaitė ir kt., 2015). Naujausi tyrimai švietimo ir teatro srityse pabrėžia augantį lėlių teatro pedagoginį pagrįstumą moraliniame, pilietiniame ir socialiniame-emociniame ugdyme.

Kitas aktualus dramos metodas – vaidmenų žaidimai. Šie žaidimai suteikia vaikams galimybę patirti ir spręsti situacijas, kurios atspindi realaus gyvenimo kontekstus, tokiu būdu padeda jiems gilinti supratimą apie pasaulį bei išbandyti įvairius elgesio modelius. Tokie žaidimai skatina ne tik kūrybiškumą, bet ir leidžia vaikams pritaikyti mokymosi metu įgytas žinias praktiškai, perkelti jas į gyvenimiškas situacijas (Aldhanhani, 2020). Vaidmenų žaidimai leidžia vaikams įsitraukti į simbolines ar išgalvotas situacijas, kuriose jie gali saugiai eksperimentuoti įvairiais vaidmenimis, sprendimų priėmimu ir jų pasekmių analizavimu. Tokia patirtis padeda ugdyti emocinį intelektą, socialinius įgūdžius ir gebėjimą išvėlgti skirtingas perspektyvas. Vaidmenų žaidimuose ikimokyklinio amžiaus vaikai gali įsijausti į skirtingus personažus, įsisavinti jų emocijas, spręsti įvairias situacijas ir ugdyti kritinį mąstymą (Aldhanhani, 2020). Pasak Cremin ir McDonaldo (2013), dalyvaudami vaidmenų žaidimuose, vaikai aktyviai tyrinėja aplinką, lavina kritinį mąstymą ir reflektuoja savo bei kitų veiksmus. Šis procesas leidžia jiems grįžti į realų gyvenimą su gilesniu pasaulio suvokimu bei įvairesnėmis problemų sprendimo strategijomis.

Dar vienu reikšmingu metodu ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai yra laikoma improvizacija. Improvizacija – tai gebėjimas vaidmenį ir siužetą kurti spontaniškai, nesinaudojant scenarijumi, kai veiksmas vyksta savaime (Bartusevičiūtė, 2020). Ikimokyklinio ugdymo pedagogas, pasitelkdamas improvizaciją, gali

aktyviai skatinti vaikus drąsiau reikšti savo mintis, kurti originalias istorijas ir išbandyti įvairias komunikacijos formas. Improvizacija ugdo vaikų pasitikėjimą savimi, lavina kalbinę raišką ir padeda formuoti naratyviniam mąstymui. Pedagogas gali organizuoti situacinius žaidimus, kuriuose vaikai ne tik laisvai kuria siužetus, bet ir aktyviai reiškia emocijas, ištraukia į tarpusavio bendravimą bei sprendžia spontaniškai iškylančias problemas. Improvizacija yra tinkama mokymuisi, kadangi vaikai mokosi susidoroti su iššūkiais, derinti skirtingas nuomones ir siekti bendrų sprendimų. Tyrimai rodo, kad suteikus vaikams galimybę improvizuoti, spręsti problemas ir laisvai reikštis per meninę veiklą, galima reikšmingai sustiprinti jų kritinį mąstymą, kūrybiškumą, socialinius bei bendradarbiavimo įgūdžius (Khoirunikhmah ir kt., 2022). Improvizacija tampa ne tik saviraiškos priemone, bet ir gilesnio pasaulio pažinimo būdu. Ji padeda vaikams geriau suprasti save ir kitus, suteikia galimybę išreikšti vidinius išgyvenimus simbolinėmis formomis bei skatina reflektuoti įvairias gyvenimiškas situacijas. Improvizacija atveria kelią platesnei pasaulėžiūrai, ugdo emocinį intelektą ir suteikia vaikams galimybę spręsti vidinius konfliktus per meninę raišką (Toivanen ir kt., 2011).

Nemažiau svarbus dramos metodas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra pasakų inscenizacija. Literatūrinių pasakų inscenizacija vaikams tampa tarsi tiltu, kuris padeda lavinti gebėjimą analizuoti ir reflektuoti, plačiau tyrinėti savo mintis, jaučiamas emocijas ir aplinkinį pasaulį. Perkeliant savo jausmus į kokį nors pasakos veikėją arba istoriją, nutikusią kitiems, vaikai turi galimybę situaciją patirti iš naujo, į ją labiau įsigilinti. Todėl pasakų inscenizacija yra puiki priemonė vaikams pažvelgti į savo jausmus ir patirtis iš kitos perspektyvos ir modeliuoti savo elgesį (Kielb, Mendes Silva, 2023). Projektuojant savo jausmus į tam tikrą veikėją ar istorijos situaciją, vaikai iš naujo išgyvena tai, kas jiems jau yra atsitikę ir yra nesuprantama (Momeni ir kt., 2017).

Apibendrinant galima teigti, kad dramos metodai – lėlių teatras, vaidmenų žaidimai, improvizacija ir pasakų inscenizacija – yra ypač veiksmingi ikimokykliniame ugdyme. Jie padeda vaikams pažinti ir išreikšti emocijas, lavina socialinius įgūdžius, ugdo empatiją, kūrybiškumą bei bendradarbiavimo gebėjimus. Šie metodai ne tik stiprina vaikų emocinę gerovę, bet ir yra svarbi patyčių prevencijos priemonė, suteikianti galimybę saugiai tyrinėti įvairias gyvenimiškas situacijas, spręsti konfliktus bei giliau pažinti save ir kitus.

Dramos metodų reikšmė ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai

Ikimokykliniame amžiuje pradedamas vykdyti prevencinis ugdymas padeda ugdyti svarbius ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinius įgūdžius ir gebėjimus, kurie reikalingi jų saviraiškai bei prisitaikymui prie nuolat kintančio pasaulio (Pagirienė, Ramanauskienė, 2023). Dramos užsiėmimų metu vaikai geriau pažįsta savo emocijas ir tampa mažiau suvaržyti, ima atpažinti kasdieniniame gyvenime jiems kylančius jausmus, juos įvardinti ir taikyti priimtinus veikimo būdus skirtingose situacijose. Gebėjimas valdyti savo emocijas, suprasti kitų jausmus bei tinkamai reaguoti į stresines situacijas daro tiesioginę įtaką vaiko elgesiui socialinėje aplinkoje (Espenes ir kt., 2024). Galima teigti, kad dramos metodų taikymas ikimokykliniame ugdyme padeda lavinti ikimokyklinio amžiaus vaikų emocinį intelektą (Berghs ir kt., 2022).

Siekiant ugdyti socialinius įgūdžius, empatiją, toleranciją ir skatinti visapusišką vaiko raidą, kūrybinė drama tampa ypač naudinga. Österlind ir kt. (2016) teigimu, drama unikali tuo, kad joje vienodai svarbus žmogaus intelektas, kūrybiškumas ir fizinės galios, todėl drama yra puikus būdas stiprinti socialinį bei emocinį vaikų gyvenimo aspektus, vaikams bendraujant ir bendradarbiaujant tarpusavyje. Mokymasis per dramos užsiėmimus gali būti veiksmingas būdas ugdyti tokias ikimokyklinio amžiaus vaikų savybes kaip empatija, pasitikėjimas savimi, savikontrolė, tolerancija, taip pat gebėjimas susikaupti, klausytis kitų ir bendradarbiauti grupėje. Dramos užsiėmimų metu vaikams suteikiama galimybė geriau pažinti save, įsijausti į įvairias situacijas, skatinama empatija ir geresnis aplinkos supratimas (Österlind ir kt., 2016).

Dramos užsiėmimai suteikia galimybę ikimokyklinio amžiaus vaikams geriau pažinti save, priimti savo unikalumą ir ugdyti pagarbą kitoniškumui aplinkoje (Burneikaitė ir kt., 2015). Įsijautimas į skirtingus vaidmenis ne tik skatina empatiją, bet ir padeda giliau suvokti kitų žmonių jausmus bei požiūrį. Per dramos užsiėmimus vaikai gali laisvai išreikšti savo emocijas, suprasti savo elgesio motyvus ir įgyti naujų įžvalgų apie save, kas skatina asmeninį augimą ir pozityvius pokyčius (Emunah, 2020). Tokia patirtis padeda formuoti emocinį intelektą, socialinius įgūdžius ir gebėjimą konstruktyviai bendrauti su aplinkiniais. Beneke ir kt. (2019) siūlo įtraukų ir prieš šališkumą nukreiptą ankstyvosios vaikystės ugdymo modelį, kuris apjungia simbolinį žaidimą bei pasakojimą, siekiant padėti vaikams suvokti temas, susijusias su rase, negalia, sąžiningumu ir socialiniu teisingumu. Jų tyrimo rezultatai rodo, kad įkūnytas pasakojimas, įskaitant lėlių teatrą, suteikia vaikams galimybę jautriai ir tinkamai pagal amžių įsitraukti į sudėtingas socialines temas ir jas geriau suprasti. Lėlės veikia kaip įrankiai, skirti iškelti ir mesti iššūkį tapatybės normoms edukaciniuose užsiėmimuose (Bantugan, 2022).

Anot Cahill (2020), ypatingai svarbus dramos aspektas yra bendradarbiavimas, todėl drama daro didelę įtaką vaikų socialiniams ir emociniams įgūdžiams, kurie, savo ruožtu, teigiamai veikia jų gerovę. Dramos

užsiėmimai yra socialinė meno forma, kurioje vaikai negali dalyvauti nesukūrę ryšių, nesusitarę ir nebendravę su kitais grupės nariais (Chen ir kt., 2024). Drama suteikia vaikams galimybę tyrinėti pasaulį per istorijas. Dramoje vaikai gali išreikšti nusivylimus, kurių kasdieniame gyvenime negali parodyti. Saugioje grožinės literatūros aplinkoje jie lavina empatiją, bendradarbiavimą ir mokosi kontroliuoti savo emocijas (Cooper, 2019). Dramoje vaikų socialiniai įgūdžiai vystosi natūraliai ir spontaniškai per poreikį bendradarbiauti ir žaisti su kitais grupės nariais (Mavroudis, Deal, 2016).

Apibendrinant galima teigti, kad dramos metodai ikimokykliniame ugdyme padeda vaikams pažinti ir išreikšti emocijas, lavina socialinius įgūdžius, ugdo empatiją, savikontrolę ir pasitikėjimą savimi. Įsitraukimas į vaidmenis skatina vaikus bendradarbiauti, priimti kitoniškumą, geriau suprasti save ir aplinkinius. Drama tampa veiksminga priemone ugdant emocinį intelektą ir sprendžiant sudėtingas socialines situacijas, nes suteikia vaikams saugią erdvę tyrinėti pasaulį per pasakojimą, simbolinius veiksmus ir kūrybišką bendravimą.

Tyrimo metodai ir sąlygos

Tyrimo tipas – siekiant atskleisti dramos metodų taikymo galimybes ir reikšmę ikimokyklinio amžiaus vaikų patyčių prevencijai, pasirinktas kiekybinis tyrimas. Pasirinktas tyrimo tipas leido per trumpesnę laiką pasiekti didesnę ikimokyklinio ugdymo pedagogų skaičių bei surinkti tiek struktūruotus kiekybinius duomenis apie pedagogų patirtį, žinias ir požiūrį į dramos metodų taikymą, tiek kokybinius duomenis apie jų asmenines patirtis, pastebėjimus ir nuomones (Kardelis, 2016). Naudota struktūruota anketinė apklausa, kurioje pateikta daugiausia uždarų klausimų kiekybiniam įvertinimui ir keli atviri klausimai, leidžiantys paaiškinti atsakymus (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo imtis – tyrime dalyvavo 23 ikimokyklinio ugdymo pedagogai, dirbantys įvairiose Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose su 2–6 metų amžiaus vaikais. Nors kiekybiniam tyrimams tokia imtis būtų laikoma nedidele, mokslinėje literatūroje pažymima, kad mažesnės imtys yra tinkamos giluminiams, kokybiniam tyrimams, tokiems kaip interviu ar atvirų klausimų apklausa, nes jos leidžia gauti detalią ir nuodugnią informaciją apie tiriamųjų patirtį bei požiūrį (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017; Kardelis, 2016; Bitinas, 2013). Pedagogai buvo atrinkti tiksliai, siekiant, kad tyrimo dalyviai turėtų darbo su 2–6 metų amžiaus vaikų grupėmis patirties ir būtų susidūrę su dramos metodų taikymu ugdymo procese. Toks atrankos principas leidžia surinkti duomenis, kurie yra reikšmingi tyrimo tikslams, nes tiriama pedagogų praktinė patirtis bei jų požiūris į patyčių prevenciją ikimokykliniame amžiuje. Tyrimo dalyviai koduojami raide A (A1, A2 ir t. t.).

Duomenų rinkimo metodas. Pagrindinis duomenų rinkimo metodas – anketinė apklausa. Tyrimo duomenys buvo renkami naudojant tyrėjo sudarytą klausimyną iš uždarų ir atvirų klausimų. Uždari klausimai buvo skirti kiekybiniam duomenų apibūdinimui (pvz., respondentų darbo patirtis, dramos metodų taikymo dažnumas, požiūris į dramos vaidmenį socialinių įgūdžių ugdyme), o atviri klausimai – pedagogų nuostatoms, pastebėjimams ir patirtims išsiaiškinti. Uždari klausimai buvo apdoroti taikant aprašomąją analizę – skaičiuojant atsakymų dažnius ir jų pasiskirstymą tarp respondentų. Atvirų klausimų atsakymai buvo analizuojami kokybinės turinio analizės metodu. Šis metodas, kaip teigia Kardelis (2016), leidžia sistemingai išskirti ir interpretuoti prasmines kategorijas bei temas, kurios kyla iš tiriamųjų tekstinių atsakymų. Kokybinė turinio analizė buvo vykdoma keliais etapais (Bitinas, 2013): buvo perskaityti visi atviri atsakymai ir identifikuotos pasikartojančios mintys bei formuluotės; išskirtos pagrindinės kategorijos; atlikta interpretacinė analizė, siekiant nustatyti, kaip pedagogai suvokia dramos metodų reikšmę ugdymo procese. Tokiu būdu gauti duomenys leido ne tik apibūdinti pedagogų nuostatas kiekybiškai, bet ir atskleisti gilesnius jų požiūrio, patirties ir vertybinių nuostatų aspektus, susijusius su dramos taikymu ugdymo praktikoje.

Duomenų analizės metodas. Surinkti tyrimo duomenys nagrinėjami atliekant aprašomąją statistinę ir kokybinę turinio analizę. Uždari klausimai (17 klausimų) buvo analizuojami naudojant aprašomosios statistikos metodą, kuris leido atskleisti pedagogų pasiskirstymą pagal darbo stažą, kvalifikacijos lygį, dramos metodų taikymą ir požiūrį į patyčių prevenciją. Kiekybiniai duomenys pateikti skaičiais, leidžiančiais identifikuoti dažniausiai pasitaikančias tendencijas bei pedagogų nuomonių pasiskirstymą. Atviri klausimai (5 klausimai) buvo analizuojami naudojant kokybinės turinio analizės metodą. Ši analizė apima duomenų kodavimą, temų identifikavimą ir jų grupavimą pagal reikšmingus aspektus, tokius kaip dramos metodų poveikis vaikų socialiniams įgūdžiams, emocijų raiškai ir patyčių prevencijai. Kokybinė analizė leido atskleisti pedagogų patirtį, išvalgas ir nuomones, kurios nebūtų išryškėjusios taikant tik kiekybinę analizę (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Gauti kiekybiniai ir kokybiniai rezultatai buvo sujungti interpretacijoje, siekiant visapusiškai atskleisti pedagogų patirtį ir nuomonę apie dramos metodų taikymą bei jų poveikį patyčių prevencijai ikimokykliniame ugdyme. Tokia analizės metodika leidžia ne tik apibūdinti statistines tendencijas, bet ir giliau suprasti pedagogų argumentus, pasakojimus bei pavyzdžius.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Atliktas tyrimas apima ikimokyklinio ugdymo pedagogų patirtį ir jų dramos metodų taikymą ikimokykliniame ugdyme kaip patyčių prevencijos priemonę – dramos metodų poveikį ikimokyklinio amžiaus vaikų elgsenai bei socialinių įgūdžių ugdymui. Tyrime dalyvavo 23 ikimokyklinio ugdymo pedagogai, turintys skirtingą profesinę patirtį. Daugiausia tyrime dalyvavo pedagogai, dirbantys nuo vienerių iki penkerių metų (13 pedagogų, 57 %), 6 tyrimo dalyviai (26 %) turėjo mažesnę nei vienerių metų stažą, 4 tyrimo dalyviai (17 %) – daugiau nei dešimties metų patirtį. Toks pasiskirstymas sudarė prielaidas atskleisti įvairias dramos metodų taikymo praktikas, atsižvelgiant į pedagoginės patirties trukmę ir tyrime dalyvavusių pedagogų darbo su vaikais ypatumus.

Tyrimė dalyvavę 9 pedagogai (39 %) buvo baigę kvalifikacijos tobulinimo kursus, susijusius su patyčių prevencija, tačiau dauguma – 14 pedagogų (61 %) – tokio pobūdžio mokymuose nedalyvavo. Nors tik dalis pedagogų turėjo specializuotų žinių, 10 jų (43 %) teigė esantys gerai susipažinę su dramos metodais, o 9 pedagogai (39 %) – iš dalies. Tai leidžia manyti, kad dramos metodai yra gana plačiai žinomi ir intuityviai taikomi ikimokykliniame ugdyme, net jeigu pedagogai neturi specializuotų žinių apie dramos metodus.

Paašikėjo, kad net 21 pedagogas (91 %) iš 23 tyrime dalyvavusių pedagogų taiko dramos metodus dirbdamas su vaikais – 4 tai daro reguliariai (17 %), 17 – retkarčiais (74 %). Populiariausi taikomi metodai yra vaidmenų žaidimai, improvizacijos, pasakų inscenizacijos ir lėlių teatras. Kaip nurodė 1 tyrime dalyvavęs pedagogas: „*Vaikai labai mėgsta vaidmenų žaidimus. Jie patys siūlo temas, kuria veikėjus, atkartoja suaugusiųjų elgesį – tai padeda geriau suprasti emocijas ir socialinius vaidmenis*“ (A3). Kitas informantas pabrėžė, kad improvizacinės veiklos leidžia vaikams natūraliai išmokti spręsti konfliktus: „*Kai vaidiname konfliktines situacijas, vėliau realiame gyvenime vaikai reaguoja kitaip – dažniau ieško sprendimo, o ne kaltina*“ (A7).

Visi tyrime dalyvavę pedagogai patvirtino, kad vaikai į dramos veiklas reaguoja teigiamai – 11 tyrimo dalyvių (48 %) pastebėjo itin didelį vaikų susidomėjimą ir aktyvumą, o 12 tyrimo dalyvių (52 %) teigė, kad vaikų išitraukimui reikalingas paskatinimas. Dramos veiklos pedagogų laikomos itin patraukliomis, nes jos leidžia vaikams patiems kurti turinį, veikti spontaniškai ir išreikšti save. Kalbėdami apie dramos poveikį vaikų emociniam ir socialiniam ugdymui, 15 pedagogų (65 %) teigė, kad drama labai padeda vaikams geriau išreikšti emocijas, o 6 pedagogai (26 %) – kad padeda iš dalies. Dauguma informantų pabrėžė, kad vaikai, dalyvaujantys dramos veiklose, geriau atpažįsta ir įvardija emocijas, tampa empatiškesni, drąsiau reiškia nuomonę grupėje ir lengviau sprendžia konfliktus. Vienas pedagogas pažymėjo: „*Vaikai labiau moka įvardinti, ką jaučia. Jie tampa atviresni, dažniau kalba apie savo emocijas, nebeslepia pykčio ar liūdesio*“ (A10). Kitas pridūrė: „*Vaikai tapo empatiškesni, labiau linkę padėti vieni kitiems, o konfliktuose elgiasi ramiau*“ (A9). Apibendrintai galima teigti, kad drama ugdo vaikų emocinį raštingumą, empatiją, pasitikėjimą savimi ir gebėjimą konstruktyviai spręsti konfliktus.

Daugelis pedagogų pabrėžė, kad drama padeda vaikams įveikti įtampą, kūrybiškai atsiskleisti ir lavinti bendravimo įgūdžius. Informantai pastebėjo, kad dramos veiklose vaikai tampa laisvesni, imlesni naujoms idėjoms, aktyviau išitraukia į grupės veiklas ir imasi iniciatyvos. Vienas pedagogas teigė: „*Vaikai laisviau komunikuoja, patys pasiūlo vaidinti, kuria savo scenarijus. Tai rodo, kad jie įgyja pasitikėjimo savimi*“ (A17).

Didžioji dauguma dalyvių pripažino dramos metodų reikšmę patyčių prevencijai – 19 pedagogų (83 %) mano, kad drama gali būti veiksminga priemonė šioje srityje. Jų teigimu, per vaidybą galima modeliuoti realias situacijas, aptarti patyčių priežastis ir pasekmes, mokyti vaikus tinkamai reaguoti į netinkamą elgesį bei ugdyti empatiją. Kaip teigė vienas pedagogas: „*Vaidindami patyčių situacijas, vaikai geriau supranta, kaip jaučiasi tas, iš kurio tyčiojamasi. Tai ugdo empatiją ir skatina draugiškumą*“ (A15). Kitas pabrėžė refleksijos svarbą: „*Po kiekvieno vaidinimo aptariame, kaip jautėsi veikėjai, kas buvo teisinga ar neteisinga. Vaikai patys pasiūlo, ką kitą kartą galėtų padaryti kitaip*“ (A4).

Tyrimo duomenys taip pat atskleidė, kad patyčių apraiškos ikimokyklinio amžiaus grupėse pasitaiko gana dažnai – 10 pedagogų (43 %) jas pastebi nuolat, 6 (26 %) – kartais. Dažniausiai patyčios pasireiškia tarp vyresnių, penkerių–šešerių metų vaikų. Informantai nurodė, kad dažniausios formos – atstūmimas iš žaidimų, užgaulūs žodžiai, fizinis smurtas ar tyčiojimasis dėl išvaizdos, kalbos ar aprangos. Pedagogai pabrėžė, kad dramos veiklos leidžia aptarti tokias situacijas ir padeda vaikams rasti konstruktyvius sprendimus. Vienas informantas pasakojo: „*Kai vaikai vaidina situaciją, jie pradeda matyti ją iš kito kampo. Kartais tas, kuris būdavo agresyvus, po vaidinimo sako, jog nenorėtų, kad su juo taip elgtųsi*“ (A11).

20 tyrime dalyvavusių pedagogų (87 %) teigiamai vertino dramos metodų integravimą į ikimokyklinio ugdymo programas, pabrėždami, kad tai padeda ugdyti vaikų socialinius įgūdžius, empatiją ir gebėjimą bendradarbiauti. Vienas informantas pastebėjo: „*Drama – tai tarsi antras pedagogas. Ji padeda vaikams mokytis per patirtį, atrasti socialinių santykių prasmę*“ (A6). Kitas pažymėjo, kad „*vaikai mokosi aiškiai reikšti mintis, klausytis kitų, ieškoti kompromisų – tai labai svarbu jų bendravimo kultūrai*“ (A12). Vis dėlto

pedagogai susiduria su tam tikrais iššūkiais, trukdančiais plačiau taikyti dramos metodus. 15 informantų (65 %) nurodė laiko trūkumą, 14 (61 %) – žinių ar metodinių kompetencijų stoką, 5 (22 %) – nepakankamą ugdymo įstaigos palaikymą. Kaip pažymėjo vienas pedagogas: „Kartais tiesiog trūksta žinių, kaip tas dramos veiklas tinkamai pritaikyti prie ugdymo turinio. Norėtusi daugiau mokymų, metodinės medžiagos“ (A20). Dauguma tyrimo dalyvių išreiškė norą tobulinti kvalifikaciją šioje srityje ir gauti daugiau metodinės pagalbos.

Apibendrinant galima teigti, kad drama ikimokykliniame ugdyme yra veiksminga priemonė, padedanti ugdyti vaikų emocinius ir socialinius gebėjimus bei mažinti patyčių apraiškas. Atlikto tyrimo duomenys parodė, kad dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų taiko įvairius dramos metodus, tokius kaip vaidmenų žaidimai, improvizacija, pasakų inscenizacija ir lėlių teatras. Tyrimo dalyviai pabrėžė, kad šios veiklos padeda vaikams geriau pažinti emocijas, stiprina empatiją, saviraišką ir bendradarbiavimo gebėjimus. Tai patvirtina Cahill (2020) nuostata, kad drama ugdymo procese padeda kurti saugią ir įtraukią mokymosi aplinką, ir Berghs ir kt. (2022) teiginį, kad dramos terapijos principai, taikomi ugdyme, padeda vaikams efektyviau reguliuoti emocijas ir spręsti psichosocialinius sunkumus. Tyrimo rezultatai patvirtina teorines prielaidas apie dramos metodų naudą ankstyvajame ugdyme. Drama ne tik padeda vaikams geriau pažinti save ir kitus, bet ir veikia kaip prevencinė priemonė, mažinanti socialinę atstumimą bei agresijos apraiškas (Brighi ir kt., 2012; Helgeland, Lund, 2017). Dramos metodai sudaro sąlygas ikimokyklinio amžiaus vaikams patirti saugų emocinį augimą, ugdyti jų empatiją ir socialinę atsakomybę, o pedagogams – kurti įtraukią, atvirą ir pagarbią ugdymo aplinką. Pedagogų įvardyti sunkumai – laiko stoka, nepakankamas institucijų palaikymas ir ribotos žinios apie dramos metodus – atitinka ir kitų tyrėjų pastebėjimus. Anderson (2012) teigia, kad dramos įgyvendinimas ugdymo procese dažnai priklauso nuo pedagogo pasirengimo, kūrybiškumo bei administracinės paramos. Todėl siekiant tvaraus dramos metodų taikymo būtina stiprinti pedagogų kompetencijas ir suteikti metodinę pagalbą. Šiuos aspektus išskiria ir Biesta (2018), pabrėždami meninio ugdymo svarbą kaip priemonę ugdyti kritiškai mąstantį vaiką.

Išvados

1. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dažniausiai naudojami tokie dramos metodai, kaip lėlių teatras, vaidmenų žaidimai, improvizacija ir pasakų inscenizacija. Šie metodai aktualūs ikimokyklinio amžiaus socialiniam ir emociniam ugdymui, kas yra labai svarbu patyčių prevencijai šiame amžiuje. Šie metodai padeda vaikams geriau pažinti savo ir kitų vaikų jaučiamas emocijas, jas išreikšti, taip pat dramos metodai padeda ugdyti vaikų empatiją, savikontrolę, pasitikėjimą savimi bei bendradarbiavimo įgūdžius.
2. Prevencinis ugdymas, pradedamas dar ikimokykliniame amžiuje, padeda formuoti vaikų socialinius įgūdžius ir gebėjimus, kurie yra svarbūs jų asmeniniam augimui bei gebėjimui prisitaikyti prie nuolat besikeičiančios aplinkos. Dramos metodai skatina vaikų emocinį atvirumą – padeda jiems geriau suprasti ir įvardyti savo jausmus, atpažinti emocijas kasdienėse situacijose bei pasirinkti tinkamus elgesio modelius. Emocijų valdymas ir gebėjimas suprasti kitų jausmus tampa reikšmingais veiksniais, lemiančiais sėkmingą vaikų bendravimą ir elgesį įvairiose socialinėse situacijose. Todėl dramos metodų taikymas ikimokykliniame ugdyme gali prisidėti prie patyčių prevencijos šiame amžiuje.
3. Dauguma tyrimo dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų mano, kad drama gali būti veiksmingas įrankis patyčių prevencijai. Dramos veiklos leidžia vaikams saugiai modeliuoti sudėtingas socialines situacijas, reflektuoti elgesio pasekmes, įsijausti į kitų perspektyvas ir mokytis konstruktyvaus bendravimo. Drama padeda spręsti konfliktus, ugdo toleranciją, empatiją ir socialinį teisingumo suvokimą. Nors patyčių atvejų ikimokykliniame ugdyme nėra labai daug, jų visgi pasitaiko, ypač tarp 5–6 metų vaikų. Dažniausios patyčių formos – atstūmimas iš žaidimų, žodiniai užgauliojimai, fizinis smurtas ar tyčiojimasis dėl išvaizdos. Tai patvirtina, kad patyčių prevenciją būtina pradėti jau ankstyvame amžiuje. Didžioji dalis respondentų pripažįsta šių metodų pedagoginę vertę ir įžvelgia jų potencialą ne tik ugdymui, bet ir patyčių prevencijai. Nepaisant teigiamo požiūrio, dramos metodų taikymą riboja tokie veiksniai kaip laiko stoka, žinių ir kompetencijų trūkumas, nepakankamas įstaigos palaikymas. Tai atskleidžia poreikį plėtoti metodinę pagalbą, organizuoti kvalifikacijos kėlimo programas ir stiprinti institucijų paramą šios srities ugdymui. Dauguma tyrimo dalyvavusių pedagogų išreiškė norą gilinti savo žinias apie dramos metodus ir gauti daugiau metodinės medžiagos ar praktinių mokymų. Tai rodo dramos metodų potencialą jų integravimui į ikimokyklinį ugdymą kaip patyčių prevencijos priemonę.

Literatūra

1. Aldhanhani, Z. R. (2020). Role-Play Approach in Teaching Language in Early Childhood Programs. In *Advancing English Language Education*, 91–101. Zayed University Press. https://www.researchgate.net/publication/344112285_Chapter_6_Role-Play_Approach_in_Teaching_and_Learning_English_as_a_Second_Language_in_Early_Childhood_Programs
2. Anderson, M. (2012). *MasterClass in Drama Education. Transforming, Teaching, and Learning*. Bloomsbury.
3. Bantugan, B. S. (2022). Exploring Relationships Between Toys, Dolls, and Puppets in Gender Education Web-series Projects in Development Communication. *International Journal of Arts and Social Science*, 5(2), 16–23. <https://www.ijassjournal.com/2022/V5I2/414659922.pdf>
4. Bartusevičiūtė, R. (2020). Improvizacija šiuolaikiniam Lietuvos teatre. *Teatrologiniai eskizai*, 6, 1–5. <https://doi.org/10.7220/2345-0231.6.4>
5. Beneke, M., Park, C., & Taitingfong, J. (2019). An Inclusive, Anti-Bias Framework for Teaching and Learning About Race with Young Children. *Young Exceptional Children*, 22(2), 74–86. <https://doi.org/10.1177/1096250618811842>
6. Berghs, M., Prick, A. E., Vissers, C., & van Hooren, S. A. H. (2022). Drama Therapy for Children and Adolescents With Psychosocial Problems: A Systemic Review on Effects, Means, Therapeutic Attitude, and Supposed Mechanisms of Change. *Children*, 9(9), 1350–1358. <https://doi.org/10.3390/children9091358>
7. Biesta, G. (2018). What If? Art Education Beyond Expression and Creativity. In *Art, Artists and Pedagogy: Philosophy and the Arts in Education*. Routledge. <https://doi.org/10.1002/9781118978061.ead058>
8. Bitinas B. (2013). *Rinktiniai edukologiniai raštai. T. I: Ugdymo filosofija. Ugdymo idėjos ir problemos*. LEU leidykla.
9. Brighi, A., Guarini, A., Melotti, G., Galli, S., & Genta, M. L. (2012). Predictors of Victimization Across Direct Bullying, Indirect Bullying, and Cyberbullying. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 17(3–4), 375–388. <https://doi.org/10.1080/13632752.2012.704684>
10. Brunes, A., Nielsen, M. B., & Heir, T. (2018). Bullying Among People With Visual Impairment: Prevalence, Associated Factors, and Relationship to Self-Efficacy and Life Satisfaction. *World Journal of Psychiatry*, 8(1), 43–50. <http://dx.doi.org/10.5498/wjp.v8.i1.43>
11. Cahill, S., Šervytienė, V., & Stasiulis, A. (2015). Dramos terapijos metodų taikymas ergoterapijos studijų metu. *Sveikatos mokslai*, 25(3), 22–25. <https://doi.org/10.5200/sm-hs.2015.044>
12. Cahill, H. (2020). Advancing Social and Emotional Well-Being Through Drama. In *Drama in Education. Exploring Key Research Concepts and Effective Strategies*, 57–74. <https://doi.org/10.4324/9780429464928-8>
13. Cameron, D. L., & Kovac, V. B. (2016). An Examination of Parents' and Preschool Workers' Perspectives on Bullying in Preschool. *Early Child Development and Care*, 186(12), 1961–1971. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1138290>
14. Camodeca, M., Caravita, S. M. S., & Coppolla, G. (2015). Bullying in Preschool: The Associations Between Participant Roles, Social Competence, and Social Preference. *Aggressive Behaviour*, 41(4), 78–85. <https://doi.org/10.1002/ab.21541>
15. Cooper, D. (2019). A Very Binary Drama: The Conceptual Struggle for Gender's Future. *King's College London Law School Research*, 1, 37–45. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367010
16. Cremin, T., & McDonald, R. (2013). Drama. Iš *Kūrybiškumas pradinėje mokykloje*, 2013, 99–115. Eugrimas / Ugdymo plėtotės centras. https://kurybingumas.ugdome.lt/wp-content/uploads/2017/10/Kurybiskumas_pradineje_mokykloje_2013_Eugrimas.pdf
17. Chen, S., Yang, J., Dai, I., & Li, X. (2024). Research on Teacher Learning in the Practice of Educational Drama in China. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 30(1), 161–166. <https://doi.org/10.1080/13569783.2024.2402012>
18. Douvlos, C. (2015). Bullying in Preschool Children. *Psychological Thought*, 12(1), 131–142. <https://doi.org/10.23668/psycharchives.2696>
19. Emunah, R. (2020). *Acting for real (2nd ed.)*. Routledge.
20. Espenes, K., Tørmoen, A. J., Rognstad, K., Nilsen, K. H., Waaler, P. M., Wentzel-Larsen, T., & Kjøbli, J. (2024). Effect of Psychosocial Interventions on Children and Youth Emotion Regulation: A Meta-Analysis. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 52, 833–852. <https://doi.org/10.1007/s10488-024-01373-3>
21. Espelage, D. L. (2016). Leveraging School-based Research to Inform Bullying Prevention and Policy. *The American psychologist*, 71(8), 768–775. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/amp0000095>
22. Goodwin, J. (2019). Qualitative Research in Childhood Neurodisability. *Development Medicine & Child Neurology*, 61(12), 1354–1357. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14277>
23. Helgeland, A., & Lund, I. (2017). Children's Voices on Bullying in Kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 45(1), 133–141. <https://doi.org/10.1007/s10643-016-0784-z>
24. Iuga, F., & Turda, S. (2022). The Impact of Puppet Theatre Among Preschoolers' Socio-Emotional Abilities Development. *Educacia*, 21(22), 111–121. <https://doi.org/10.24193/ed21.2022.22.08>
25. Kardelis, K. (2016). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Eugrimas.

26. Khoirunikhmah, B., Marmoah, S., & Indriayu, M. (2022). The Effect of Social Skills and Emotional Intelligence on Learning Outcomes of Elementary School Students. *Jurnal Pendidikan, Sosial, dan Agama*, 14(2), 877–894. <https://doi.org/10.37680/qalamuna.v14i2.3779>
27. Kielb, E. G., & Mendes Silva, I. M. (2023). Fairy Tales in the Classroom: Perspectives of Teachers Working in Early Childhood Education. *Pro-Posições*, 34, 1–26. <https://doi.org/10.1590/1980-6248-2020-0155EN>
28. Korošec, H. (2012). Playing with Puppets in Class—Teaching and Learning with Pleasure. In *The Power of the Puppet*, 29–45. UNIMA. https://www.unima.org/wp-content/uploads/2016/10/The_Power_of_the_Puppet.pdf
29. Legkauskas, V. (2013). *Vaiko ir paauglio psichologija. Šiandienos iššūkiai*. Vaga.
30. Lidžiūtė, S. (2024). Ikimokyklinio amžiaus vaikų bendraamžių socialinio atstūmimo kaip patyčių raiška. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 2(20), 95–103. <https://doi.org/10.59476/mtt.v2i20.684>
31. Mavroudis, C., & Deal, B. J. (2016). Fontan Conversion: Literature Review and Lessons Learned Over 20 Years. *World Journal for Pediatric and Congenital Heart Surgery*, 7(2), 917–922. <https://doi.org/10.1177/2150135115623960>
32. Momeni, S., Khaki, M., & Amini, R. (2017). The Role of Creative Drama in Improving the Creativity of 4–6 Years Old Children. *Journal of History, Culture, and Art Research*, 6(1), 617–626. <https://doi.org/10.7596/taksad.v6i1.765>
33. Österlind, E., Østern, A. L., & Thorkelsdóttir, R. B. (2016). Drama and Theatre in a Nordic Curriculum Perspective – a Challenged arts Subject Used as a Learning Medium in Compulsory Education. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 21(1), 42–56. <https://doi.org/10.1080/13569783.2015.1126174>
34. Pagirienė, R., & Ramanauskienė, D. (2023). Neigiamų socialinių reiškinių prevencija ikimokyklinio ugdymo mokyklose. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*, 1(19), 166–174. <https://doi.org/10.59476/mtt.v1i19.586>
35. Psalti, A. (2016). Greek In-Service and Preservice Teachers' Views About Bullying in Early Childhood Settings. *Journal of School Violence*, 16(4), 386–398. <https://doi.org/10.1080/15388220.2016.1159573>
36. Rappaport-Rowan, N. (2009). *Toy and Method Designed to Enhance Emotional Learning*. Patent Application Publication.
37. Rimkevičienė, V. (2022). *Dramos terapija – jauniausia meno terapijos sritis Lietuvoje*. Lietuvos dailės terapijos asociacija.
38. Schonman, S. (2016). Making Sense of Arts Education: Wrestling with Two Critical Myths in the Field. In A. Berggraf Sæbø (Ed.), *International Yearbook for Research in Arts Education*, 4, 21–30. Waxmann Verlag GMBH.
39. Skoglund, R. I. (2020). Beyond Bullying: Understanding Children's Exploration of Inclusion and Exclusion Processes in Kindergarten. In *Children's Exploration and Cultural Formation*, 29–45. https://doi.org/10.1007/978-3-030-36271-3_3
40. Stamper, B. J. (2016). *Assessing the Effectiveness of the Kimochis Program in Promoting Social and Emotional Learning in an Elementary School Setting*. New Mexico State University. <https://www.proquest.com/openview/6897ac477607d29b1ec539a423e5a22d/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
41. Tanrikulu, I. (2018). Teacher Reports on Early Childhood Bullying: How Often, Who, What, When, and Where. *Early Child Development and Care*, 190(4), 489–501. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1242500>
42. Tepetas, G. S., Akgun, E., & Altun, S. A. (2010). Identifying Preschool Teachers' Opinion About Peer Bullying. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1675–1679. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.964>
43. Thornberg, R., Thornberg, U. B., Alamaa, R., & Daud, N. (2014). Children's Conceptions of Bullying and Repeated Conventional Transgressions: Moral, Conventional, Structuring and Personal-choice Reasoning. *Educational Psychology. International Journal of Experimental Educational Psychology*, 36(1), 95–111. <https://doi.org/10.1080/01443410.2014.915929>
44. Toivanen, T., Komulainen, K., & Ruismäki, H. (2011). Drama Education and Improvisation as a Resource of Teacher Students' Creativity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 12, 60–69. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.02.010>
45. Žydzūnaitė V., & Sabaliauskas S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vaga.
46. McInnes, E., Whittington, V., Neill, B., & Farndale, A. (2025). Professional Learning Supporting Multilingual Children's Social and Emotional Development in Diverse Australian Early Childhood Education and Care Settings. *Early Childhood Education Journal*, 53, 779–790. <https://doi.org/10.1007/s10643-023-01620-6>

APPLICATION OF DRAMA METHODS FOR BULLYING PREVENTION AMONG PRESCHOOL-AGE CHILDREN

Summary

The article analyzes a topic that remains highly relevant – bullying prevention. Research shows that bullying affects increasingly younger children and is already evident in preschool age. Among preschoolers, the most common form of bullying is direct bullying, where children openly express unwillingness to be friends, use name-calling, and engage in physical aggression. This behavior is most often observed among 5–6-year-old children. The article explores bullying prevention from a new perspective – through the application of drama methods. Drama activities are not only playful and engaging for preschool children, but also provide a safe environment to explore their emotions, feelings, and social roles in various situations. The article discusses four main drama methods used in preschool education – puppet theatre, role-playing, improvisation, and story dramatization – and their impact on children's emotional and social development, empathy, creativity, and collaboration skills, all of which are crucial for bullying prevention. Based on theoretical sources and the results of a quantitative study (a questionnaire survey), the article reveals that most preschool educators use drama methods in the educational process, and preschool children actively engage in these activities. The study showed that drama helps children better understand and express emotions, develop empathy, and resolve social conflicts. Almost all respondents acknowledged the importance of drama methods in bullying prevention, although their application is limited by a lack of time, knowledge, and institutional support. The results of the study highlight the strong potential of integrating drama as an effective educational and social prevention tool in preschool groups.

Keywords: drama methods, preschool children, bullying, prevention

Informacija apie autorę

Skirmantė Jocė. Klaipėdos valstybinės kolegijos Verslo fakulteto Pedagogikos katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: ikimokyklinis ir priešmokyklinis amžius, drama, patyčios.

El. pašto adresas: s.joce@kvk.lt